

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 23.03.1995, sp. zn. Cpjn 37/95, ECLI:CZ:NS:1995:CPJN.37.1995.1

Číslo: 31/1995

Právní věta: Nedojde-li v řízení o dědictví k dohodě dědiců podle ustanovení § 482 o. z., potvrdí soud nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno (§ 483 o. z.), i ohledně členského podílu v bytovém družstvu podle dědických podílů (§ 484, věta první, o. z. a § 175q odst. 1 o. s. ř.), pokud tento členský podíl nenáleží pozůstalému manželovi (§ 707 odst. 2, věta druhá, o. z.). Nejde-li o dědice, kteří jsou manžel a manželka (a na něž tedy může přejít společné členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu) nebo nedohodnou-li se ve shora uvedeném případě dědicové o tom, kdo z nich získá členský podíl v bytovém družstvu a kdo se stane nájemcem družstevního bytu (§ 706 odst. 2 o. z.), lze se žalobou domáhat, aby ji soud projednal a rozhodl o tomto sporu mezi dědici, kteří v řízení o dědictví získali členský podíl v bytovém družstvu, každý z nich podle svých dědických podílů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.03.1995

Spisová značka: Cpjn 37/95

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Podíl členský, Řízení dědické, Řízení před soudem

Předpisy: 40/1964 Sb. § 482

§ 483

§ 706

§ 707 99/1963 Sb. § 175q odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 31/1995 sb. rozh.

Nedojde-li v řízení o dědictví k dohodě dědiců podle ustanovení § 482 o. z., potvrdí soud nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno (§ 483 o. z.), i ohledně členského podílu v bytovém družstvu podle dědických podílů (§ 484, věta první, o. z. a § 175q odst. 1 o. s. ř.), pokud tento členský podíl nenáleží pozůstalému manželovi (§ 707 odst. 2, věta druhá, o. z.).

Nejde-li o dědice, kteří jsou manžel a manželka (a na něž tedy může přejít společné členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu) nebo nedohodnou-li se ve shora uvedeném

případě dědicové o tom, kdo z nich získá členský podíl v bytovém družstvu a kdo se stane nájemcem družstevního bytu (§ 706 odst. 2 o. z.), lze se žalobou domáhat, aby ji soud projednal a rozhodl o tomto sporu mezi dědici, kteří v řízení o dědictví získali členský podíl v bytovém družstvu, každý z nich podle svých dědických podílů.

(Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR z 23. 3.1995, [Cpjn 37/95](#))

V rozhodovací činnosti soudů České republiky není jednotně vykládán vzájemný vztah právní úpravy obsažené jednak v ustanoveních § 706 a § 707 o. z., týkajících se členství v bytovém družstvu, zemřel-li člen tohoto družstva, jakož i přechodu nájmu družstevního bytu v takovém případě (nejde-li o dědice - pozůstalého manžela), a jednak právní úpravy obsažené v ustanoveních § 482, § 483 a § 484 o. z. (a také v ustanovení § 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.), týkajících se nabytí dědictví po zůstaviteli podle dědických podílů.

Krajské soudy v České republice (a Městský soud v Praze) i Vrchní soud v Praze se podle svých zaslaných písemných vyjádření shodují v právním závěru, že shora uvedená právní úprava neumožňuje soudu v řízení o dědictví, nedojde-li mezi dědici k uzavření dohody dědiců (§ 482 o. z.), aby ohledně členského podílu zůstavitele v bytovém družstvu rozhodl jinak, než že potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů (§ 175q odst. 1 písm. d/ o. s. ř.), pokud tento členský podíl nenáleží pozůstalému manželovi.

Není však jednotného názoru o tom, zda a na základě jakého návrhu na zahájení občanského soudního řízení by mohl soud rozhodovat o sporu mezi dědici, jestliže by mezi dědici ani po skončení řízení o dědictví nedošlo k mimosoudní dohodě, při níž by bylo dohodnuto, kdo z nich získá členský podíl v bytovém družstvu a případně kdo se stane nájemcem družstevního bytu.

Zatím co např. Krajský soud v Českých Budějovicích v usnesení, sp. zn. 7 Co 2628/94, dospěl k závěru, že „o tom, kdo se stane členem stavebního bytového družstva, budou muset dědici po skončení řízení o dědictví buď uzavřít dohodu nebo na návrh některého z nich o tom rozhodne soud v občanském soudním řízení“, naproti tomu např. Okresní soud v Karviné rozsudkem sp. zn. 19 C 86/94 (který nabytí právní moci) zamítl návrh domáhající se vypořádání ohledně „zůstatkové hodnoty členského podílu“ ve stavebním bytovém družstvu s odůvodněním, že (mimo jiné) „soud nemůže svým rozhodnutím vytvořit stav neodůvodněně zvýhodňující jednoho z dědiců, který by se stal takto výlučným nájemcem družstevního bytu a členem družstva“. Zastáván je i názor, že na základě rozhodnutí soudu o potvrzení nabytí dědictví (v němž je i členský podíl v bytovém družstvu a zůstatková hodnota tohoto podílu), náleží dědicům jen majetkový nárok na vyplacení části vypořádacího podílu (srov. § 61 a § 232 odst. 3 obch. zák.) v tom rozsahu, v jakém jim byl potvrzen podíl na dědictví; toto své majetkové právo by uplatňoval každý z dědiců vůči bytovému družstvu, žádný spor mezi dědici by nepřicházel v úvahu, družstevní byt by zůstal bytovému družstvu a bylo by věcí tohoto družstva, se kterým ze svých členů by uzavřelo nájemní smlouvu na takový byt.

Občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu ČR po vyžádání si vyjádření krajských soudů v České republice (Městského soudu v Praze) a Vrchního soudu v Praze k uvedené právní otázce dospělo ve svém stanovisku ve smyslu ustanovení § 30 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, k těmto závěrům:

Je třeba mít na zřeteli ustanovení § 482, § 483 a § 484 o. z., dále ustanovení § 700 odst. 3, § 706 a § 707 o. z., jakož i ustanovení § 175q odst. 1 písm. d) o. s. ř.

Podle ustanovení § 482 odst. 1 o. z. je-li více dědiců, vypořádají se u soudu mezi sebou o dědictví dohodou; neodporuje-li dohoda zákonu nebo dobrým mravům, soud ji schválí (§ 482 odst. 2 o. z.). Nedojde-li k dohodě, soud potvrdí nabytí dědictví těm, jejichž dědické právo bylo prokázáno (§ 483

o. z.); soud potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů (§ 484 odst. 1, věta první, o. z.).

Podle ustanovení § 175q odst. 1 písm. d) o. s. ř. soud v usnesení o dědictví potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě.

Jestliže zemřel nájemce družstevního bytu a nejde-li o byt ve společném nájmu manželů, přechází smrtí nájemce jeho členství v družstvu a nájem bytu na toho dědice, kterému připadl členský podíl (§ 706 odst. 2 o. z.).

Jde-li o byt družstevní, zanikne smrtí jednoho z manželů společný nájem bytu manžely; bylo-li právo na družstevní byt nabyto za trvání manželství, zůstává členem družstva pozůstalý manžel a jemu náleží členský podíl, k čemuž přihlédne soud v řízení o dědictví (§ 707 odst. 2, věta první a druhá, o. z.). Jestliže zemřel manžel, který nabyl právo na družstevní byt před uzavřením manželství, přechází jeho smrtí členství v družstvu a nájem družstevního bytu na toho dědice, jemuž připadl členský podíl. Jde-li o více předmětů nájmu, může členství zůstavitele přejít na více dědiců (§ 707 odst. 3, věta třetí a čtvrtá, o. z.).

Podle ustanovení § 700 odst. 3 o. z. může u družstevního bytu vzniknout společný nájem jen mezi manžely.

Podle citovaných zákonných ustanovení mohou si tedy v řízení o dědictví provést vypořádání dědici ohledně majetku zůstavitele mezi sebou jinak než podle dědických podílů jen dědickou dohodou. Při potvrzení nabytí dědictví více dědicům podle dědických podílů (ve smyslu ustanovení § 484, věta první, o. z.), nemůže na dědice přejít ze zákona společné členství v bytovém družstvu a společný nájem družstevního bytu, protože tomu brání kogentní ustanovení § 700 odst. 3 o. z. a § 706 i § 707 o. z.

Dědici, jimž bylo potvrzeno nabytí dědictví po zůstaviteli (po němž zůstal i členský podíl v bytovém družstvu) podle dědických podílů, mohou uzavřít mimosoudní dohodu o tom, komu připadne členský podíl (proti výplatě odpovídající části hodnoty členského podílu) a kdo se stane nájemcem družstevního bytu, který měl zůstavitel před smrtí v nájmu.

Taková dohoda by mohla být mezi dědici uzavřena i ve smírčím řízení podle ustanovení § 67 až § 69 o. s. ř. Stejně tak i ve sporu mezi těmito dědici by mohl být uzavřen smír podle ustanovení § 99 o. s. ř., jehož obsahem by byla dohoda zmíněného obsahu.

Neshoda mezi dědici o tom, kdo z nich získá podíl bytového družstva po zůstaviteli a kdo se stane nájemcem družstevního bytu po zůstaviteli, je sporem o podílení se na právu majetkové povahy, k němuž dochází mezi dvěma či více fyzickými osobami. Bez výslovného ustanovení zákona nemůže být řešení tohoto sporu závislé na projevu vůle a právním úkonu třetího subjektu, tedy v daném případě bytového družstva (na němž by mělo záviset např., s kým by byla uzavřena smlouva o nájmu družstevního bytu).

Rozhodovat o tomto sporu o podílení se na výkonu i výnosu práva, společného více osobám, jež jim připadlo na základě dědictví, náleží soudu, a to obecnému soudu odpůrce (§ 84 o. s. ř.). Jde tu o právo majetkové povahy, k jehož ohrožení nebo porušení může dojít (srov. § 3 o. s. ř.) a při jehož výkonu může dojít k neshodám mezi spoluoprávněnými.

Přitom nejde ani o vztah spoluvlastnický (srov. § 137 a § 139 o. z.), ani o společné právo závazkové (srov. § 512 až § 515 o. z.), ohledně něhož právní předpis stanoví určitá pravidla k řešení kolizí v těchto právních vztazích.

Nelze však opomíjet, že ustanovení § 80 o. s. ř. uvádí druhy návrhů na zahájení občanského soudního

řízení jen příkladmo a nikoli taxativně. Nebrání tedy toto ustanovení tomu, aby mohl být soudu podán i jiný návrh na zahájení občanského soudního řízení, než který je uveden v ustanovení § 80 písm. a), b) a c) o. s. ř.

Proto je nutno dospět k závěru, že žádné ustanovení občanského soudního řádu nebrání tomu, aby mohl být v občanském soudním řízení projednán návrh (žaloba), jímž by se navrhovatel (žalobce) domáhal rozhodnutí soudu o tom, komu z více dědiců, jimž bylo podle dědických podílů potvrzeno nabytí dědictví po zůstaviteli, který byl členem bytového družstva (a z tohoto členství mu náležel členský podíl a byl případně i nájemcem družstevního bytu), případně po zůstaviteli celý členský podíl v bytovém družstvu a na koho z nich přejde nájem družstevního bytu po zůstaviteli. Bude to možné tehdy, jestliže o výkonu a realizaci tohoto společně zděděného práva nedošlo k dohodě dědiců a spor mezi nimi spočívá v tom, že každý ze společně oprávněných z tohoto zděděného majetkového práva se domáhá jeho výkonu a realizace takovým způsobem, který není podle kogentního ustanovení občanského zákoníku dovolen více subjektům. V rozhodnutí o tomto návrhu rozhodne soud i o vypořádání dílčích nároků na členský podíl v bytovém družstvu ohledně těch účastníků řízení, jimž celý členský podíl v družstvu nepřipadne a na něž nájem družstevního bytu nepřejde.¹⁾

Nepřichází tu tedy v úvahu zastavení řízení pro nedostatek podmínek řízení, spočívajících v tom, že by projednání návrhu (žaloby) uvedeného druhu soudu nenáleželo.

Při rozhodování o takovém návrhu na zahájení řízení bude soud vycházet zejména z ustanovení § 3, § 80, § 152, § 153 a § 157 o. s. ř. a z ustanovení § 3 odst. 1, § 139 (analogicky), § 142 (analogicky), § 489, § 511 (analogicky), § 512 (analogicky), § 700 odst. 3, § 702 odst. 1 (analogicky), § 706 odst. 2, § 707 a § 853 o. z.

1) Soud tu rozhodne výrokem rozsudku např. takto: „Žalobci... případně dnem právní moci tohoto rozsudku celý členský podíl v bytovém družstvu... po zůstaviteli..., zemřelém dne.... Na žalobce přechází dnem právní moci tohoto rozsudku nájem družstevního bytu o... v druhém poschodí domu čp... v.... Žalobce je povinen zaplatit žalovanému (žalovaným) na vypořádání jeho (jejich) dílčích nároků na členský podíl v družstvu... Kč do 30 dnů od právní moci rozsudku.“